

вание в романе А. Кристи, напротив, является убийцей, и хотя он все рассчитал, его периодически охватывает волнение.

Лексикон нарратора-преступника Чета Карсона в романе Дж.Х.Чейза «Легко приходят – легко уходят» представлен как разговорной лексикой (*chic, piker, to ditch, to chuck*), так и исторической: *mandarin* – мандарин, китайский чиновник; библейской: *Jezebel* – Иезавел, распутная, наглая женщина. Чет – специалист по сейфам, речь которого изобилует техническими терминами (*peeling machine, ear-splitting blasts*), наименованиями инструментов (*tool kit, pick-axe*).

Нарратор из рассказа Э. По «Сердце – обличитель» приближен во времени к описываемым событиям. Повествователя, совершившего убийство старика, преследуют слуховые галлюцинации – ощущение биения сердца убитого. В итоге, он сознается в содеянном, показывая, где находится тело: *True! – nervous – very, very dreadfully nervous I had been and am; but why will you say that I am mad? The disease had sharpened my senses – not destroyed – not dulled them. Above all was the sense of hearing acute. I heard all things in the heaven and in the earth. I heard many things in hell. How, then, am I mad? [7, p. 233].*

«Villains! « I shrieked, «dissemble no more! I admit the deed! – tear up the planks! – here, here –! – it is the beating of his hideous heart!» [7, p. 240].

Еще одним примером ненадежных повествователей является служанка Грейс Маркс, ведущая повествование в романе М. Этвуд «Она же «Грейс»», которая обвиняется в жестоком убийстве своего хозяина и его беременной любовницы-экономки. Ей всю жизнь предстояло провести в тюрьме и сумасшедшем доме. Адвокат сумел доказать присяжным, что она слабоумная, что спасло ее от виселицы. Автор произведения предлагает свою версию истории о самой известной канадской преступнице.

Проанализировав все разновидности композиционно-речевой формы «описание» на примере исследуемых произведений, мы пришли к выводу о том, что в речи ненадежных повествователей портретные описания занимают больший объем, чем пейзаж и интерьер. В фокусе рассказчика чаще находится описание внешности персонажей, что составляет около 80% всех описательных фрагментов.

Детальность и субъективная оценочность – лидирующие черты этой композиционно-речевой формы в речи повествователей. Следующий пример из романа А.Кристи «Убийство Роджера Экройда» представляет собой описание *интерьера*: *The study was a comfortable compartment. Bookshelves lined on wall of it. The chairs were big and covered in dark blue leather. A large desk stood by the window and was covered with papers neatly docketed and filed. On a round table were various magazines and sporting papers.* [6, p.34-35] Описание интерьера в данном примере является очень важным моментом, т.к. рассказчик акцентирует внимание читателя на деталях, которые помогут в дальнейшем раскрыть преступление.

Нетрадиционные (аномальные) персонажи-повествователи (особенно это касается преступников и убийц) чаще являются ненадежными, чем традиционные повествователи. Именно, прибегнув к приему показа мира через восприятие ненадежных повествователей, автор достигает обновленного взгляда на все давно знакомое и обыденное, происходит размывание смысловых границ «описания мира», ломаются шаблоны восприятия. Автор, вводя ненадежного повествователя, добивается показа иной картины мира, иной логики, иной системы взаимоотношений.

Ненадежных повествователей объединяет необычный взгляд на происходящее.

Особенности речи этих повествователей обусловлены их происхождением, жизненным опытом, уровнем образования и вариациями человеческой психики.

Интересным представляется сопоставление лингвостилистической организации речи повествователей-преступников в разных литературных, с целью выявления особенностей, присущих английской литературе.

Литература:

1. Booth W.C. Distance and Point of View: An Essay in Classification // The Theory of the Novel. – New York : The Free Press, 1967. – P. 87–107.
2. Атарова К. Н., Лескис Г. А. Семантика и структура повествования от первого лица в художественной прозе // Изв. АН СССР Сер. лит. и языка, –1976. – Т. 35. – №4. – С. 343–356.
3. Borisova L. V. Interpreting Fiction / L. V. Borisova. – Минск : Вышэйшая шк., 1987. – 103 p.
4. Кашуба М. В. Нарративный и фабульный хронотопы англоязычного художественного текста (на материале произведений с повествованием от 1-го лица) : дис. ... кандидата филол. Наук : 10.02.04/ Кашуба Марина Валентиновна. – Одесса, 1996. – 192 с.

Список источников иллюстративного материала:

5. Chase, James Hadley. Come Easy – Go Easy. – М: Айрис-пресс, 2004. – 384 p.
6. Christie, Agatha. The Murder of Roger Ackroyd. – London: Harper Collins Publishers, 1993. – 235 p.
7. Poe Edgar Allan. The Tell-Tale Heart // Tales. – Moscow: Raduga Publishers, 2000. – P.233-240.

УДК 81'36

М. І. Венгринюк, О. М. Мельник,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЗАСОБІВ ЕКСПРЕСИВНОСТІ В НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ТЕКСТІ

У статті висвітлено функціональне навантаження засобів експресивності в науково-технічному тексті. Обґрунтовано, що текст – це динамічний об'єкт, у якому представлена тісна взаємодія між автором і читачем. Наголошено на тому, що засоби експресивності здатні не тільки збагачувати мікроконтексти новими смисловими відтінками, чіткіше виявляти ознаку предмета чи явища, сприяти емоційно-оцінному осмисленню дійсності, а й динамізувати пізнавальний процес, полегшувати сприйняття найскладніших моментів тексту, надаючи науковому викладу відкритості і доступності.

Ключові слова: експресивність, функції засобів експресивності, тропи, художні засоби, стійкі сполучення слів, заголовок тексту.

THE FUNCTIONAL LOADS OF EXPRESSIVE MEANS IN THE SCIENTIFIC TEXTS

This article highlights the functional loads of expressive means in the scientific texts. It is proved that a text is a dynamic object, which provides close interaction between an author and reader. The article stresses that the expressive means not only enrich microcontext with new meaning shades, clearly identify a sign of an object or phenomenon, promote emotion and

evaluative understanding of reality, and to fasten cognitive process, facilitate perception the most difficult points in the text, so that scientific exposition becomes more open and accessible for a reader.

Key words: *expressiveness, functions of the expressive means, artistic means, word phrases, article.*

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ НАГРУЗКА СРЕДСТВ ЭКСПРЕССИВНОСТИ В НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОМ ТЕКСТЕ

В статье раскрывается функциональная нагрузка средств экспрессивности в научно-техническом тексте. Исследован текст как динамический объект, в котором активно взаимодействуют автор и читатель. Определены средства экспрессивности, что не только обогащают микроконтекст новыми смысловыми оттенками, более чётко актуализируют признаки предмета или явления, способствуют эмоционально-оценочному осмыслению действительности, но и динамизируют познавательный процесс, облегчают восприятие сложных моментов текста, в результате чего научное изложение становится более открытым и доступным.

Ключевые слова: *экспрессивность, функции средств экспрессивности, тропы, художественные средства, стойкие словосочетания слов, заглавие текста.*

У новітній дослідницькій парадигмі текст розглядають не як статичне утворення, а динамічний об'єкт, у якому представлено широкий простір для виявлення намірів автора, втілення його задуму, творчого потенціалу та активного впливу на читача. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває вивчення тих мовних та позамовних засобів, що пов'язані з експресивністю висловлювання та увиразненням наукового викладу.

Кожен текст має свої стильові особливості. Експресивні елементи представлено різною мірою. У сучасному науково-технічному тексті емотивність, образність, оцінність належать до периферійних стильових рис. Однак це ті важливі засоби, що здатні есклікувати «присутність» автора в тексті, поживати діалог із читачем, пришвидшити процес кодування і декодування інформації. Сучасний науково-технічний текст тяжіє до стереотипності висловлювання, викладу дослідницького матеріалу за певним алгоритмом і схемою, інформаційної щільності, економії мовних засобів, обмеження синонімії. Це, з одного боку, результат домінування об'єктивного та раціонального над суб'єктивним і почуттєво-образним, з іншого – вплив книжної традиції. Саме вона, на нашу думку, накладає штучні стильові рамки, обмежуючи закономірне і природне виявлення експресивної функції мови. Звуження простору використання експресивних елементів не тільки схематизує, знеособлює мовлення автора, а й зменшує виразність викладу, відсторонює від читача. Пріоритетом формування сучасного науково-технічного дискурсу є, безперечно, українська традиція, яка, на думку Н. В. Зелінської, полягає в цілеспрямованому вихованні авторів-науковців, здатних писати естетично вражально [1].

Мета статті – виявити комплекс комунікативно-прагматичних складників наукового викладу, які засвідчують пошук виразної та лаконічної форми представлення нових знань і результатів дослідження. Досягнення мети передбачає виконання таких завдань: 1) проаналізувати в сучасних технічних текстах елементи, що надають викладу репрезентативності з погляду поезики; 2) визначити особливості функціонування виразальних засобів та способи введення їх до наукових текстів; 3) обґрунтувати доцільність використання інструментарію увиразнення в сучасному науково-технічному дискурсі.

Джерельна база дослідження – «Геологічний журнал» (№ 1, 2 за 2013 р.), «Геолог України» (2003–2013 рр.).

Експресивність як мовознавче поняття було об'єктом вивчення як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників (Г. М. Дядюра, Н. В. Зелінська, В. А. Маслова, С. Л. Ністратова, О. П. Сковородников, В. М. Телія та ін.). Учені акцентують на тому, що експресивність – інтерпарадигмальна категорія, яка належить одночасно стилістиці, семантиці і прагматиці мовлення [7, с. 6]. Це поняття також тісно пов'язане зі семантикою та риторикою.

Експресивність, на думку В. М. Телії, – це деавтоматизоване мовлення, яке надає висловлюванню незвичайності і виразності звучання [7, с. 11]. Цьому сприяє виокремлення лінгвоодиниць із загального потоку та посилення сигналу, який вони передають. Саме ці чинники й зумовлюють потужний вплив на реципієнта.

Дослідники акцентують і на тому, що експресивність пронизує когнітивну і поведінкову сфери людини – інтелектуальну, емоційну, вольову. В. А. Маслова наголошує: «Експресивність змінює емоційний стан носія мови, впливаючи таким чином на його цілеспрямовану діяльність» [2, с. 12]. Серед арсеналу засобів – емотивність, образність, оцінність, стилістична маркованість.

На думку вчених, експресивність – поліфункціональне явище, основне навантаження якого полягає в тому, щоб сприяти комунікації, стимулювати увагу читача, імітувати миттєвість творчості, демонструвати перед аудиторією роздуми і хід думок автора, захоплюючи до цього процесу читача [3].

Поняття «експресивність викладу» набуло особливої актуальності у зв'язку з дослідженням сучасного українського наукового стилю, який, на думку дослідників, переживає передкризовий стан і вимагає певного оновлення, реформування [1; 4]. Науковий текст, як зауважує П. О. Селігей, не повинен залишатися «річчю в собі», а має дійти до найширшого кола фахівців» [4, с. 175]. Сучасному ж науковому стилю «бракує ясності, приступності, читабельності» [4, с. 175], і практика сьогодення «жорстко декларує та однозначно репрезентує невиразні, принципово знеособлені тексти» [1].

Експресивність, на нашу думку, є тим важливим чинником, який здатний поживати виклад у науково-технічному тексті, розширити його комунікативні межі, активізувати творчий співпроцес автора і читача, зробити текст «гуманізованим» (термін Н. В. Зелінської), відкритим. Емоційно-оцінна і стилістична виразність істотно впливають на швидкість та ефективність наукової комунікації. Дослідження фактичного матеріалу засвідчує, що експресивність у науково-технічному тексті представлено на різних рівнях. Потужний комунікативно-прагматичний потенціал і яскраву експресивну маркованість мають насамперед тропи, художні засоби, стійкі сполучення слів.

У науково-технічному тексті особливе місце належить метафорі. Цей троп є важливим чинником творення та розвитку термінології, зокрема геологічної: *Український щит (Український кристалічний масив), осадовий чохол, луска (лусочки) графіту, крило антикліналі, крило потужних відкладів, покрівля майкопу, підосида олігоцену, хвости збагачення, зерна важких мінералів, кристалічний фундамент* та ін. Так, унаслідок метафоризації елемента одягу виникли термінологічні значення: *біотитова облямівка, ривчаста облямівка, облямівка кумінгтоніну, облямівка навколо піротину, складні зональні облямівки, корозійні облямівки, суцільні облямівки* тощо. Слово «пастка» набуло спеціального, технічного значення: частина пласта-колектора, умови залягання якого забезпечують можливість накопичення і тривалого збереження нафти і (або) газу. Для найменування нових понять суттєвою стала ознака (функціональна й зовнішня схожість), на основі якої відбулося перетворення початкових значень, як-от: *облямівка* – «вишивка або смужка тканини, хутра на краях одягу, взуття для оздоблення»; *пастка* – «місце, з якого немає виходу»; *луска* – «тверді, щільно припасовані одна до одної пластинки у хребетних тварин»; *чохол* – «покриття для захисту предмета від пошкодження».

Потужне семантичне поле в науковому тексті створюють образні метафори: «*Людство вринуло наблизилось до енергетичного голоду*»; «*сутінок нафтової промисловості*»; «*дно колодязя, з якого людство черпає нафту*», «*зубожіння надр*», «*відмирання нафтової промисловості*», «*виснаження запасів нафти*». Функція таких (поодиноких, щоправда) метафоричних вкраплень – не лише пошук виразної форми, а й апеляція до читачької кмітливості, інтуїції.

Щоби підкреслити характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища, автори вживають також епітети, що збагачують мікроконтексти новим емоційним чи смисловим нюансом: *ключовий суб'єкт графітовидобувної галузі, колосальні ресурси метану, резонансні заяви про наближення енергетичної кризи, чільні умови утворення, ввєнене розчленування, гігантські запаси, перспективний шлях тісного інтегрування, інвестиційно привабливі родовища, об'ємна характеристика, живучий міф у нафтовій геології, молоді нафтові родовища світу*.

Як відомо, персоніфікація сприяє поетичному сприйняттю довколишнього світу. Уподібнення неживих явищ, предметів до людей загалом притаманне українській ментальності, з погляду якої природа є жива. Прикметною в цьому сенсі є назва наукової статті «*Геракліти – свідки глибинної палеодегазації в південно-східній частині Паратетису*», де осадово-ендогенні продукти ототожнено з живими особами.

Ще одним важливим засобом експресивності в науково-технічному тексті є фразеологізми (фразеологічні зрощення, єдності, сполучення). Сміслові асоціації, що лежать в основі фразеологічних значень, здатні сприяти емоційно-експресивному осмисленню дійсності. Тож подекуди виявляємо такі складники на фразеологічному рівні: 1) міжстильові стійкі звороти: *загальна картина будови розрізів* (пор.: загальна картина будови Всесвіту, загальна картина подій, загальна картина еволюції світу), *необхідність звикнути до думки*; 2) фразеологізми книжного характеру: *набуває важливого значення, регіон становить інтерес, породи становлять промисловий інтерес, проблеми, які потребують нагального вирішення, кінцева мета – відкриття родовищ корисних копалин*; 3) фразеологічні сполучення: *спроби зазнали невдачі* (пор.: зазнати поразки, зазнати втрат); 4) образно-виразні стійкі сполучення слів: *схеми нового покоління, широким фронтом споруджують атомні електростанції* (повсюди, у значних масштабах), *поклад руйнується з плином часу, на перше місце виходять малопроникні пісковики та сланці, важливим кроком є досвід комбінату в збагаченні окиснених руд*.

Давати емоційну оцінку позначуваному можуть і ті означення, які автор вважає найбільш адекватними для того чи того контексту: *гігантські запаси, колосальні ресурси метану, чільними є умови утворення, ключовий суб'єкт графітовидобувної галузі*, – прикметники «гігантський», «колосальний», «чільний», «ключовий» порівняно з домінантами синонімічних рядів («великий», «головний») позначені відтінком експресивності. Нанизування семантичних синонімів, що різняться смисловими відтінками, чіткіше виявляють ознаку, як-от: комплексна, об'ємна характеристика («який становить комплекс чого-небудь» + «великий за розміром»). Іноді назви ознак відбивають процес уособлювання: риси, властивості людей переносять на абстрактні поняття чи неживі предмети: *концентрати мають гарну якість, живучий міф у нафтовій геології, нафтові родовища світу є дуже молодими, інвестиційно привабливі родовища*. За аналогією до історичних періодів («кам'яна доба», «залізна доба») утворено назву «нафтова доба» на позначення короткого періоду (не більше ніж 200 років), коли людство цілком залежатиме від нафти.

Іноді першим знаком образного вживання є графічне зображення в лапках, коли автори виокремлюють у контексті незвичайні, з їхнього погляду, мовні засоби: *Межі літостратигічних підрозділів «січуть» синхронні поверхні, Більшість питань та суперечностей виникає саме на «стиках» виробничого циклу, Характерною особливістю є «розширення» в часі амплітуд коливань, В інтерпретаційному відношенні товща фактично «сліпа», Такі газосні тонкошаруваті пачки отримали в літературі образну назву «листового пирога».*

Експресивність викладу в науково-технічних текстах зумовлена використанням інтертекстуальних маркерів. Цитування, посилання, алюзія інтенсифікують насамперед аргументаційну базу тексту. Інтертекстуальні маркери надають висловлюванню поняттєво-образного та оцінного обрамлення, посилюючи у такий спосіб експресивність викладу, як-от: «*Коли б армія Юлія Цезаря чи Олександра Македонського мала сучасну техніку, то світові запаси нафти були б вичерпані давно*»; «*кількість нафти, яку може продукувати вся органіка земної кулі, можна зобразити у вигляді плівки товщиною 2,5 мм, що рівномірно покриває всю поверхню планети Земля*»; *У. Пратт доходить висновку, що розвідник нафти повинен бути поміркованим і не надто освіченим, бо висока компетентність робить геолога нездатним для розвідування нафти*.

Функціональне навантаження засобів експресивності в науково-технічному тексті багатоаспектне. За допомогою них автор апелює не тільки до почуттєво-емоційної сфери читача, а й до раціонально-поняттєвої. Науковець «допомагає» реципієнтові якнайповніше декодувати інформацію. Автор, передбачаючи можливість двозначності висловлювання, а також потенційну потребу в додатковій пошуковій роботі читача, випереджає виклад. Важливим засобом увиразнення викладу є уточнення і доповнення, наприклад: *пошуки, розвідка та розробка родовищ корисних копалин (рудних, нерудних, особливо вулєводнів)...; тіла-системи будь-якої породи (тектонічної, екстатичної, кліматичної, голової, комбінованої)...; формування породно-шаруватих систем (геологічних об'єктів)...; кременісті мікрофосилії (дінофлагеляти, діатомей, радіолярії, губки) використовують менше...; подрібнена, або дезінтегрована, руда*.

Виразність науково-технічного викладу значною мірою залежить і від розташування експресивного елемента в тексті. Актуалізуючись у сильній позиції, цей засіб здатний визначати напрям розгортання комунікативної взаємодії між автором і читачем.

Обов'язковою частиною тексту, що в найбільш сконденсованій формі представляє основний зміст повідомлюваного, є заголовок. На думку Т. Токаревої, це перший знак твору; актуалізація категорії перспекції і прагматичності починається саме з назви [6]. З комунікативно-прагматичного погляду заголовок покликаний задовольняти сучасні пошукові потреби читача в певній галузі науки, динамізувати пізнавальний процес, сприяти пришвидшенню отримання необхідних знань, надаючи реципієнту чіткішу і зрозумілішу інформацію про явища, процеси та їх диференційні ознаки. Експресивний заголовок здатний виокремити наукову розвідку з-поміж інших, привабити увагу читача. Це особливо актуально у зв'язку з розширенням інформаційного потоку, збільшенням кількості наукових праць. Заголовок тут виконує рекламу функцію. Розгляньмо приклади: *Ходіння по муках, або До питання про приваблення інвестицій у гірничодобувну галузь України* (експресивності сприяє поєднання стилістично маркованого і стилістично нейтрального елементів у назві; *ходіння по муках* – фразеологізм, що означає низку тяжких випробувань, які наступують одне за одним [5]); *Про сейсмічні дослідження в Західному регіоні України – всебічно і переконливо* (підкреслена суб'єктивна оцінність автора створює експресивність).

Виокремити заголовок емоційно та аксіологічно допомагають й інші засоби. Наприклад, назви статей «*Ця нова «стара наука» – економічна геологія*» та «*За новими – старими правилами*» сформульовано на основі художнього прийому поєднання непеєднуваного – оксиморону. Експресивність актуалізує заголовок, у якому закодовано наратив: *Історія про те, як стати першим. «Укрвібухбуд»*. Емоційно вражальною є й назва, в основі якої є троп: *Про деякі результати до-*

сліджень, що розвивають ідею В. І. Вернадського про «газове дихання» Землі; Пам'яті великого геолога – головного «режисера» геологорозвідувальних робіт на вугілля в Україні; Кам'яне скерцо Карадагу (скерцо – невеликий музичний твір у швидкому ритмі з підкресленим темпом [5].

Звернути увагу читача на певні явище чи процес допомагає й риторичне запитання. Розгляньмо приклади: *Геосинклінали – платформи чи тектоніка плит?*; *Абіогенна чи біоорганічна?* (нотатки до конференції ААРГЗ походження нафти в Калгарі). Основне комунікативно-прагматичне навантаження такого заголовка – зацікавити реципієнта проблемним питанням, стимулювати до пошуково-дослідницької діяльності. Автор залучає читача до дискусії та аналізування проблемних моментів. Дослідник не постулює вже готових тез і не нав'язує від самого початку свого бачення того, як вирішити наукову проблему, а розширює екзистенційний простір для реципієнта (пор.: *Метановий потенціал – критерій надійності методів термодинаміки вугленосного масиву та Що заважає вагомим відкриттям у Східному нафтогазовому басейні України?*).

Щоб зацікавити читача темою наукового повідомлення, спонукати до подальшого ознайомлення з текстом, автор може використовувати незвичні, на перший погляд, поєднання слів. Проаналізуємо приклад: *«Віагра» пошукової ефективності геологічних робіт на Українському щиті в минулому і теперішньому*. Цей заголовок свідчить про спрямований намір автора посилити експресивний ефект висловлювання. Що ж цьому сприяє? Лексема «віагра» потенційно актуалізує комплекс імпліцитних асоціативних значень, які налаштовують увагу реципієнта на сприйняття незвичного і такого, що може становити табу. Однак основне її завдання в цьому контексті – посилити семантичне поле слова «ефективність». За допомогою метафоричного перенесення автор наголошує на словах з позитивним значенням – «покращення», «підвищення», «результативність». Унаслідок цього лексема «віагра» набуває нового смислового звучання, стає яскравим експресивним засобом, що поживляє читацьку активність.

Тож сучасні дослідницькі розвідки спрямовано на виявлення тих ресурсів наукового викладу, які сприяли б «відкритості», доступності тексту для читача, активно залучали б реципієнта до співтворчості, зменшували б комунікативну дистанцію між відправником і отримувачем інформації. Легкий для сприйняття й розуміння текст, побудований за вимогами логічності, змістовності, інформативності, врахування фактору адресата і, що важливо, – виразності, підвищує ефективність представлення отриманих знань.

Одним із важливих засобів виразності викладу в науково-технічному тексті є представлення динаміки дослідницького пошуку. Шлях наукового пізнання різноаспектний, складний, часто передбачає розгляд багатьох можливих варіантів вирішення проблеми. На нашу думку, показ дослідницького процесу сприяє тому, що текст стає відкритішим і доступнішим для читача, емоційно вражальним. Як стверджує П. Селігей, «ми наче безпосередньо стежимо за логікою відкриття, бачимо пульсацію живої думки, стаємо свідками виникнення нової ідеї» [4, с. 182]. Тобто представлення динаміки дослідницького пошуку поживляє зацікавленість читача науковою проблемою, стимулює його до співтворчості та емпатії. Складний і часом контрверсійний пошук розв'язання поставлених науковцем завдань є більш цікавим для реципієнта, ніж проста констатація фактів і вже готове представлення отриманих результатів. Розгляньмо приклади: *це більш заплутаною є ситуація з бічурськими гранітоїдами, насамперед через відсутність в літературі будь-якої інформації з цього приводу; нам не вдалося з'ясувати взаємовідношення між описаними рудними ільменітовими норитами; оконтурити межі родовища практично неможливо; склад мінералів визначався з допомогою мікробандового аналізу, результати якого автори мають намір опублікувати в окремій статті*.

Отже, автор науково-технічного тексту – творча особистість, що, пізнаючи процеси і явища об'єктивного світу, представляє їх крізь призму мовної і позамовної систем, добираючи з-поміж арсеналу засобів найбільш доцільні. Засоби експресивності мають потужний прагматичний і виражальний потенціал. У геологічних розвідках вони представлені на різних рівнях – лінгвальному і екстралінгвальному (метафора, персоніфікація, епітет, стійке сполучення слів, цитування, уточнення і доповнення, експресивний заголовок та ін.), виконуючи різні функції.

Засоби експресивності здатні не тільки збагачувати мікроконтексти новими смисловими відтінками, чіткіше виявляти ознаку предмета чи явища, сприяти емоційно-оцінному осмисленню дійсності, а й посилювати аргументованість висловлювання, полегшувати сприйняття найбільш складних моментів викладу, стимулювати увагу читача, демонструвати читацькій аудиторії труднощі дослідницького пошуку. Образно, емоційно та оцінно обрамлюючи текст, засоби експресивності зменшують комунікативну дистанцію між автором і читачем, надаючи науковому викладу відкритості і доступності. Вважаємо, що геологічні розвідки становлять потенційний науковий інтерес із погляду вивчення представлених експресивних засобів. Перспективним є також зіставлення різних науково-технічних текстів для виявлення найбільш експресивно маркованих.

Література:

1. Зелінська Н. В. Поетика наукового тексту: українська наукова публіцистика XIX – початку XX ст. : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 / Н. В. Зелінська. – К., 2004. – 36 с.
2. Маслова В. А. Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста : уч. пособ. / В. А. Маслова. – Мн. : Выш. шк., 1997. – 156 с.
3. Нистратова С. Л. К вопросу о системе экспрессивных синтаксических средств в научной речи / С. Л. Нистратова // Язык, сознание, коммуникация : сб. статей / отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. – М. : МАКС Пресс, 2004. – Вып. 28. – С. 142–150.
4. Селігей П. О. Науковий стиль української мови: ресурси оновлення / П. О. Селігей // Мовознавство. – 2006. – № 2–3. – С. 174–186.
5. Словник української мови [Електронний ресурс] : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Режим доступу : www.sum.in.ua
6. Токарева Т. С. До проблеми поняття тексту і ролі заголовка тексту як його організуючого елементу / Т. С. Токарева // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство) : у 5 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ імені Володимира Винниченка, 2011. – Вип. 89 (5). – С. 62–67.
7. Человеческий фактор в языке : Языковые механизмы экспрессивности / Ин-т языкознания ; отв. ред. В. Н. Телия. – М. : Наука, 1991. – 214 с.